

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
кафедра соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 300-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

21 ЖОВТНЯ 2022 РОКУ

ХАРКІВ – 2022

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 11 від 16 .11.2022 р.).*

Редакційна колегія: Васильєва М.П. – доктор педагогічних наук, професор;
Романова І.А. – доктор педагогічних наук, доцент;
Шеплякова І.О. – кандидат педагогічних наук;
Штанько М.О. – ст. лаборант кафедри.

Автори опублікованих матеріалів відповідають за підбір, точність і достовірність наведених фактів, правильне цитування джерел, власних імен та інших відомостей. Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди, 21.10.2022 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 225 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2022.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2022.

Міхесва О.Ю. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	127
Неїжпапа Л.С. ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	129
Новицька А.О. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	131
Нохріна І.С., Лях Т.Л. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	137
Оксенич А.В., Костіна В.В. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	139
Осіпова О.О., Шимко І.М. СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	142
Павлишинець А.М. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	145
Пихова П.Б. НАПРЯМИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ПРОФІЛАКТИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДІКЦІЇ ПІДЛІТКІВ.....	148
Поліщук В.А. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З БІЖЕНЦЯМИ І ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ.....	150
Полякова К.М. ПРОФІЛАКТИКА НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	153
Сайко Н.О. АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	157
Сапіга С.В. РОЛЬ СКАУТСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ПІДЛІТКІВ ІЗ ЧИСЛА ВПО.....	159

У процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників значну увагу приділено науково-практичним аспектам їх підготовки до роботи з біженцями та іммігрантами; оволодінню технологіями соціального «втручання» в життя і ситуацію означеної категорії клієнтів та менеджменту соціальної роботи.

Список використаних джерел:

1. IFSW(2012). The Global Agenda for Social Work and Social Development. <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/ifsw-cdn/assets/globalagenda2012.pdf>
2. Семигіна Т. (2015). Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. Порівняльна соціальна політика: навч. посіб. Київ : Видавництво МАУП, 2005. 276 с.
3. Микитенко Н. О. Професійна підготовка соціальних працівників в університетах Канади: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Тернопіль. Тернопільський національний педагогічний університет ім.В. Гнатюка. 2006. 22 с.
4. Ольхович О. В. Підготовка соціальних працівників до роботи з біженцями у вищих навчальних закладах США і Канади : автореф. дис. ... канд. пед. наук: Тернопіль. Тернопільський національний педагогічний університет ім.. В. Гнатюка. 2008. 24 с.
5. Собчак Н. М. Зміст і форми професійної підготовки соціальних працівників у системі неперервної освіти США : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Тернопіль. Тернопільський національний педагогічний університет ім.. В. Гнатюка. 2004. 24 с.

Полякова К.М.

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ПРОФІЛАКТИКА НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Єсіна

На даному етапі розвитку нашого суспільства спостерігається стрімке поширення такої форми девіантної поведінки, як наркотична залежність, що дуже міцно закріпилася у нашому житті. Багато людей, а частіше саме підлітки, не можуть уявити свого існування без наркотика.

Останні дані про споживання різних речовин (алкоголю, тютюну, наркотиків) в Україні серед 15-17-річних учнів були отримані в 2021 році в рамках міжнародного проекту ESPAD. Так, частка підлітків, які вживали наркотики хоча б один раз в житті які–небудь наркотичні речовини склала 18%, а серед дівчат зросла в 1,5 рази у порівнянні з 2015 роком (з 12,7% у 2015 році

до 18,1% у 2019 році). Вирішення цієї проблеми вимагає розробку ефективних форм, методів та технологій профілактики наркотичної залежності серед підлітків у закладах загальної середньої освіти. В свою чергу, ефективність цього процесу, залежить від комплексного підходу та професіоналізму його суб'єктів, зокрема соціальних педагогів, які мають значний профілактичний вплив щодо ефективного вирішення означеної проблеми.

Аналіз наукової літератури свідчить, що дослідники вивчали різні аспекти наркотичної залежності підлітків у закладах загальної середньої освіти, а саме: проблемою наркоманії займалися Ю. Белоусов [4], С. Болтавець [5], А.Нагорна[11]; прояви наркотичної залежності у підлітків розглядали В.Беспалько [3], М.Варбан[6], Н. Максимова [10], С. Толстоухова [10]; застосування методик і програм профілактики й корекції наркотичної залежності підлітків у діяльності психолога й соціального педагога загальноосвітнього закладу висвітлено у наукових працях Г. Золотової [8], В.Оржеховської [12]; стратегії формування здорового способу життя учнів розкрито у студіях О. Балакіревої [1], Ю. Левіна [1], Н. Рингача [1] тощо.

На основі аналізу наукових джерел, робимо висновок, що вчені по-різному трактують сутність поняття «наркотична залежність»:

- вживання наркотиків і психоактивних речовин без формування наркоманії і токсикоманії (В. Беспалько [3], М. Варбан [6]);
- різновид психічної та фізичної залежності від хімічної речовини (Н.Максимова [10], С. Толстоухова [10]);
- потреба особистості змінити свій психічний стан (О. Балакірева [1], О.Губенко [7]);
- соціальна хвороба (Ю. Белоусов [4]).

Дослідниця М. Барамзіна [2], вважає наркотичну залежність захворюванням, яке характеризується патологічним потягом до постійного вживання у зростаючих кількостях наркотичних речовин, розвитком залежності від них, а також певними медико-соціальними наслідками. Науковець визначає наркоманію як інфекційне захворювання, збудником якого виступає наркогенна інформація, що поширюється при безпосередньому спілкуванні, спільному проведенні вільного часу та некритичному засвоєнні цієї інформації підлітками та молоддю.

Як зазначає О. Губенко [7], всі спроби профілактики наркоманії серед молоді будуть малоефективні без аналізу центрального компонента наркоманії - психічної залежності. Відтак наркоманія - це тотальне руйнування особистості, яке торкається всіх сторін внутрішнього світу особистості, взаємостосунків з іншими людьми та способів існування й супроводжується ускладненням фізичного здоров'я.

Таким чином, ми погоджуємося з Ю. Белоусовим, що наркотична залежність - це хронічне захворювання, яке проявляється в нав'язливому і непереборному бажанні вживати наркотичні речовини, незважаючи на негативні психологічні та соціально-медичні наслідки [4, с. 26]. Автор вважає, що соціальна небезпека наркоманії полягає в тому, що наркозалежні важко

повертаються до нормального життя або не повертаються до нього зовсім. А також у тому, що задля отримання наркотику, залежна особа «легко переступає через моральні норми, порушує Кримінальний кодекс, руйнує свою сім'ю» [4, с. 27].

Одним із ефективних шляхів подолання даної проблеми є профілактика наркотичної залежності серед підлітків у закладах загальної середньої освіти.

Проведений аналіз наукових праць С. Болтівеця [5], В. Оржеховської [12] дозволив уточнити поняття «*профілактика*» як сукупність або ж система заходів, розроблених з метою попередження виникнення та посилення будь-яких відхилень у розвитку, навчанні, вихованні особистості. Соціальна профілактика, за Т. Журавель, - це «напрямок соціально-педагогічної діяльності, що передбачає комплекс соціальних, економічних, політичних, правових, медичних, психолого-педагогічних заходів, спрямованих на попередження, обмеження, локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі».

Аналіз положень наукових праць О. Губенко [7], Н. Максимової [10], А.Нагорної [11], С. Толстоухової [10] дозволив визначити профілактику наркотичної залежності серед підлітків у закладах загальної середньої освіти як сукупність різноманітних заходів, спрямованих на зниження ризику наркотизації серед підлітків, формування у них системи стійких ціннісних орієнтацій, активної життєвої позиції, знань щодо можливостей і наслідків вживання наркотичних речовин, сприяння їх позитивній соціалізації та всебічному розвитку.

Метою профілактики наркотичної залежності серед підлітків у закладах загальної середньої освіти є створення умов для розвитку особистісного потенціалу підлітків, стимулювання їх власної активності у протидії негативним факторам мікросередовища.

Аналіз праць Ю. Белоусова [4], Г. Золотової [8], А. Нагорної [11] дозволив схарактеризувати особливості профілактики наркотичної залежності серед підлітків у закладах загальної середньої освіти: комплексність з залучення зовнішніх соціально-виховних інституцій, їх координація (у тому числі і координація загальношкільних та класних соціально-виховних заходів); цілеспрямована та систематична робота з батьками підлітків щодо формування педагогічної обізнаності та активності у питаннях попередження, виявлення можливого вживання їхніми дітьми психоактивних речовин; координація діяльності суб'єктів соціально-виховного процесу на формування в підлітків ціннісного, відповідального ставлення до власного здоров'я, мотивації щодо ведення здорового способу життя, стійкої позиції щодо відмови від вживання наркотичних речовин.

Таким чином, профілактика наркотичної залежності серед підлітків у закладі загальної середньої освіти є ефективною технологією інформативного та профілактичного впливу на поведінку підлітка, на формування його моральних цінностей та позитивних норм поведінки для запобігання, нейтралізації й локалізації соціальних проблем у молодіжному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Балакірєва О., Левін Р., Рингач Н. Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді: монографія. Київ: Укр. ін-т соц. дослідж. імені О. Яременка, 2007. 128 с.
2. Барамзіна М. Адиктивна поведінка як соціально-психологічний феномен. *Здоров'я та фізична культура*. 2010. № 30. С. 18-20.
3. Беспалько В. В. Визначення медико-соціальних чинників формування наркоманії серед учнівської молоді та обґрунтування її первинної профілактики на прикладі західного регіону України: дис... канд. мед. наук: 14.02.03 / Український ін-т громадського здоров'я МОЗ України. Київ, 2002. 222 с.
4. Белоусов Ю. Л. Інституціоналізація профілактики наркотизму в Україні: дис. ... канд. соц. наук: 22.00.03 / Національний інститут внутрішніх справ. Харків, 2003. 190 с.
5. Болтівець С. І. Психологічне обґрунтування заходів профілактичної роботи в навчальних закладах з метою профілактики наркоманії, токсикоманії, алкоголізму. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. № 12. С. 56 – 58.
6. Варбан М. Групи ризику та ризикова поведінка. *Молодь України у дзеркалі соціології*. Київ: УІСД, 2001. С. 149.
7. Губенко О. В. Проблема профілактики наркоманії, токсикоманії та алкоголізму: методологічні аспекти. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. № 12. С. 33-35.
8. Золотова Г. Д. Особливості соціально-педагогічної профілактики адиктивної поведінки серед дітей групи ризику. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 9 (196). С. 92–101.
9. Кривоногова, О. В. Психологічні чинники виникнення у підлітків опійної наркоманії та її корекція: автореф. дис. ... кан-та психол. наук: 19.00.07. / Південноукраїнський національний педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2010. 24 с.
10. Максимова Н.Ю., Толстоухова С.В. Соціально-психологічний аспект профілактики адиктивної поведінки підлітків та молоді. Київ, 2000. 200 с.
11. Нагорна А. М. Профілактика наркоманії серед підлітків. Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2001. 168с.
12. Оржеховська В. М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: навчально-методичний посібник. Київ, 1996. 352 с.